

1-SINFDA KICHIK MASALALARNI YECHISHGA O'RGATISH

Saparov Odil Eshdavlatovich

Baxmal tumani 77-maktabi

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf, xususan 1-sinf o'quvchilarini kichik matematik masalalarni yechishga o'rgatishning pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Kichik masalalar orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, masalalarni yechishga o'rgatishda qo'llaniladigan samarali usullar, didaktik materiallardan foydalanish va o'yinli metodlarning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: 1-sinf, kichik masalalar, matematika, mantiqiy fikrlash, boshlang'ich ta'lim, metodika.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati va tafakkuri shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. Ayniqsa, 1-sinfda matematika fanini o'qitishda kichik masalalarni yechishga o'rgatish o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Kichik masalalar orqali o'quvchilar real hayotdagi vaziyatlarni matematik ifodalashni, berilgan ma'lumotlarni tahlil qilishni va xulosa chiqarishni o'rganadilar. Shu bois, boshlang'ich ta'limda matematika fanining asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, taqqoslash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishdir.

Kichik masalalarning o'rni

Kichik masalalar — bu hayotiy vaziyatlarga asoslangan, sodda arifmetik amallar (qo'shish va ayirish) yordamida yechiladigan masalalardir. Bunday masalalar orqali o'quvchilar:

- son va miqdor tushunchasini anglaydi;
- matematik nutqini rivojlantiradi;
- mustaqil fikrlashga o‘rganadi.

O‘rgatish jarayonining bosqichlari

1-sinf o‘quvchilarini masala yechishga o‘rgatishda quyidagi bosqichlarga amal qilish maqsadga muvofiq:

1. **Masalani tushunish** – O‘qituvchi masalani ovoz chiqarib o‘qib beradi yoki o‘quvchi bilan birgalikda o‘qiydi. Masalada nima ma’lum va nimani topish kerakligi aniqlanadi.

2. **Savollar asosida tahlil qilish** – Masala mazmuni sodda savollar orqali ochib beriladi:

- Nechta bor edi?
- Nechta qo‘shildi (yoki kamaydi)?
- Endi nechta bo‘ldi?

3. **Amal tanlash** – O‘quvchilar masalani yechish uchun qaysi amal (qo‘shish yoki ayirish) kerakligini aniqlashadi.

4. **Yechimni yozish** – Masala yechimi sonlar va amallar yordamida yoziladi.

5. **Javobni aytish** – Yechim asosida to‘liq gap bilan javob beriladi.

Ko‘rgazmalilikdan foydalanish

1-sinf o‘quvchilari uchun ko‘rgazmali vositalar juda muhim. Rangli rasmlar, tayoqchalar, kubiklar, predmetli kartochkalar orqali masala mazmunini tushuntirish samarali natija beradi. Bu bolalarning qiziqishini oshiradi va tushunishni yengillashtiradi.

Hayot bilan bog‘lash

Masalalarni bolalarning kundalik hayoti bilan bog‘lash muhim:

- o‘yinchoqlar,
- mevalar,
- qushlar,

- sinfdagi o‘quvchilar soni kabi misollar orqali masalalar tuzilsa, o‘quvchilar ularni tezroq va osonroq anglaydi.

Kichik masalalarning ta’limdagi ahamiyati

Kichik masalalar — bu sodda, o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos bo‘lgan matematik topshiriqlardir. Ular o‘quvchilarda quyidagi ko‘nikmalarni shakllantiradi:

- mantiqiy fikrlash;
- diqqat va xotirani rivojlantirish;
- og‘zaki va yozma hisoblash malakalarini mustahkamlash;
- muammoni tahlil qilish va yechim topish.

Masalalarni yechishga o‘rgatish metodlari

1-sinfda masalalarni yechishga o‘rgatishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- **Ko‘rgazmali metod** – rasmlar, predmetlar, kartochkalar yordamida;
- **Amaliy metod** – buyumlar bilan ishlash, sanash;
- **O‘yinli metod** – rolli o‘yinlar, qiziqarli topshiriqlar;
- **Savol-javob metodi** – o‘quvchini mustaqil fikrlashga undash.

Didaktik materiallardan foydalanish

Didaktik materiallar o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi va masalalarni osonroq tushunishga yordam beradi. Masalan:

- rangli hisob tayoqchalari;
- rasmlar kartochkalar;
- geometrik shakllar;
- kundalik hayotga oid misollar.

O‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish

1-sinf o‘quvchilari uchun masalalar qisqa, sodda va tushunarli bo‘lishi kerak. Masala matni bolalarning kundalik hayoti bilan bog‘langan bo‘lsa, ularni yechish osonlashadi va qiziqish ortadi.

Xulosa

1-sinfda kichik masalalarni yechishga o'rgatish o'quvchilarning matematik savodxonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. To'g'ri tanlangan metod va vositalar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa keyingi ta'lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - 2020-yil 23-sentabr.
2. Boshlang'ich sinflar uchun matematika darsligi. — Toshkent – 2022.
3. Abdullayeva M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2015.
4. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O'qituvchi, 2006.
5. Qosimova K. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2004.